

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

RAPPORT VAN BEVINDINGEN KWALITEITSONDERZOEK

**Stedelijk Gymnasium Socrates
VWO**

Plaats : Leiden
BRIN nummer : 30GD|00
BRIN nummer : 30GD|00|VWO
Onderzoeksnummer : 284392
Datum onderzoek : 18 juni 2015
Datum vaststelling : 14 september 2015

1. INLEIDING

De Inspectie van het Onderwijs heeft op 18 juni 2015 een onderzoek uitgevoerd op het Stedelijk Gymnasium, locatie Socrates, om een oordeel te kunnen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs op deze afdeling en over de naleving van wet- en regelgeving.

Het Stedelijk Gymnasium Leiden werd als eerste gymnasium in Nederland in 1838 opgericht als voortzetting van de Latijnse school, waarvan de oudste vermelding dateert uit 1324. De school heeft een regionale functie. Sinds 2010 heeft de school twee kleinschalige locaties, waarvan de locatie Socrates met rond 700 gymnasiasten de kleinste is.

Aanleiding

De aanleiding voor dit onderzoek is het volgende.

Op het Stedelijk Gymnasium Leiden, locatie Socrates is in de afgelopen periode geen onderzoek uitgevoerd in het kader van risicogericht toezicht of themaonderzoek. De inspectie voert op deze school een zogenoemd vierjaarlijks onderzoek uit.

Onderzoeksopzet

De inspectie vormt haar kwaliteitsoordelen door de onderwijspraktijk van de school te toetsen aan een selectie van kwaliteitsindicatoren uit het toezichtkader voortgezet onderwijs 2013. Bij dit onderzoek hebben we de indicatoren uit het zogenaamde kernkader onderzocht. Dit is het gedeelte uit het toezichtkader dat bij al onze kwaliteitsonderzoeken minimaal wordt beoordeeld. Om het onderzoek goed te laten aansluiten bij de specifieke kenmerken van de school en de onderzochte afdeling hebben we het onderzoek aangevuld met indicatoren uit het zogenaamde aanvullende kader. Zo zijn de indicatoren 6.1 en 6.2 over talentbenutting en het stimuleren van individuele prestaties van leerlingen toegevoegd. Deze indicatoren zijn toegevoegd omdat ze gezien de leerlingenpopulatie van extra belang zijn.

Het onderzoek bestond uit de volgende activiteiten:

- Wij hebben relevante documenten van en over de school geanalyseerd.
- Wij hebben in een aantal lessen de onderwijspraktijk geobserveerd tijdens een schoolbezoek.

- Wij hebben gesprekken gevoerd met de schoolleiding, leraren, zorgfunctionarissen, mentoren en leerlingen.
- Aan het eind van het schoolbezoek hebben wij de bevindingen van het onderzoek besproken met de schoolleiding en het bevoegd gezag.

Opbouw rapport

In hoofdstuk 2 staat de conclusie van het onderzoek waaronder het vervolgtoezicht. In hoofdstuk 3 beschrijven we de bevindingen uit het onderzoek in de vorm van een kwaliteitsprofiel. Dit wordt gevolgd door een paragraaf waarin het oordeel van de inspectie wordt toegelicht en waar mogelijk de schoolontwikkeling in samenhang wordt beschreven.

2. CONCLUSIES EN TOEZICHTARRANGEMENT

Een kwaliteitsonderzoek zoals wij hebben uitgevoerd, leidt tot een zogenaamd toezichtarrangement voor kwaliteit en/of voor naleving. Een arrangement kan *basistoezicht* inhouden of juist *aangepast* toezicht inhouden. In het eerste geval (bij basistoezicht) vinden wij de kwaliteit van voldoende niveau en is het daarom niet nodig om de school onder intensief toezicht te plaatsen. Als er echter te veel tekortkomingen zijn geconstateerd, wordt conform beslisregels geoordeeld dat de kwaliteit onvoldoende is en stellen we een aangepast arrangement vast voor zwakke of voor zeer zwakke kwaliteit en/of voor naleving.

Onze conclusie voor het Stedelijk Gymnasium, locatie Socrates is als volgt:
Op basis van het onderzoek kennen wij aan de afdeling het basisarrangement toe omdat zowel de opbrengsten als de kwaliteit van het onderwijsproces op de onderzochte onderdelen van voldoende niveau zijn. Dit betekent dat wij op dit moment geen reden hebben om het toezicht te intensiveren.

Wij hebben geen tekortkomingen in de naleving van de wettelijke voorschriften vastgesteld.

3. BEVINDINGEN

In dit hoofdstuk leest u de bevindingen uit ons onderzoek op basis waarvan we tot onze conclusie over de kwaliteit zijn gekomen. Eerst geven we een samenvattend algemeen beeld over de kwaliteit van het onderwijs op het Stedelijk Gymnasium, locatie Socrates. Daarna volgt het kwaliteitsprofiel waarin de oordelen op de indicatoren staan. Vervolgens lichten we die oordelen in onderlinge samenhang toe.

3.1 Algemeen beeld

Het Stedelijk Gymnasium Leiden, locatie Socrates is een school met goede opbrengsten. Bovendien kennen het onderwijsproces en het kwaliteitszorgsysteem geen tekortkomingen en beoordelen wij een aantal elementen hierin als goed.

De school bewaakt en bestendigt deze kwaliteit enerzijds door de cyclische wijze waarop zij haar kwaliteitszorg uitvoert. Anderzijds stuurt de school op kwaliteit door middel van haar personeelsbeleid. Zo is het aannamebeleid gericht op excellente kwaliteit. Bovendien stimuleert de schoolleiding docenten om hun onderwijs verder en in samenhang te ontwikkelen en faciliteert zij daarom in scholing en overleg, passend binnen de kaders van het schoolplan. Dit beleid vertaalt zich in bevlogen docenten die op inspirerende wijze en doelgericht les geven en een rijk aanbod aan extra curriculaire activiteiten realiseren. De leerlingen zijn hierdoor meer dan gemiddeld betrokken bij het onderwijsleerproces.

3.2 Kwaliteits- en nalevingsprofiel

In onderstaande tabel staan de indicatoren die in dit onderzoek zijn betrokken en tot welke bevindingen het onderzoek heeft geleid. De nummering in de tabellen verwijst naar het volledige waarderingskader voortgezet onderwijs. De bevindingen zijn weergegeven in de vorm van een score. De score geeft aan in welke mate de betreffende indicator gerealiseerd is.

Legenda:

1. slecht
2. onvoldoende
3. voldoende
4. goed
5. niet te beoordelen

Wij hebben daarnaast onderzocht of de school voldoet aan de naleving van enkele wettelijke voorschriften. Dit wordt tot uitdrukking gebracht met de score 'ja' of 'nee'.

De opbrengsten liggen op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie verwacht mag worden		1	2	3	4	5
1.1	De leerlingen behalen in de onderbouw het opleidingsniveau dat mag worden verwacht.			•		
1.2.5	De leerlingen lopen weinig vertraging op in de bovenbouw van de opleiding vwo.				•	
1.3.5	De leerlingen van de opleiding vwo behalen voor het centraal examen de cijfers die mogen worden verwacht.				•	
1.4.5	Bij de opleiding vwo zijn de verschillen tussen het cijfer voor het schoolexamen en het cijfer voor het centraal examen van een aanvaardbaar niveau.			•		

De leerlingen krijgen voldoende tijd om zich het leerstofaanbod eigen te maken		1	2	3	4
4.3	De leerlingen maken efficiënt gebruik van de onderwijstijd.				•

Het schoolklimaat is stimulerend en ambitieus		1	2	3	4
6.1	De school is gericht op het stimuleren van talent.				•
6.2	De school is gericht op het leveren van (intellectuele) prestaties.				•

Het (vak)didactisch handelen van leraren stelt leerlingen in staat tot leren en ontwikkeling		1	2	3	4
7.1	De onderwijsactiviteit heeft een doelgerichte opbouw.				•
7.2	De leraar geeft een begrijpelijke uitleg.			•	
7.3	De leerlingen zijn actief betrokken.				•
7.4	De leerlingen krijgen effectieve feedback op hun leerproces.			•	

De school biedt effectief aanvullend onderwijs en ondersteuning aan leerlingen die dat nodig hebben. (basisondersteuning) (De school bestrijdt effectief achterstanden.)		1	2	3	4
9.1	De school volgt systematisch de vorderingen van de leerlingen aan de hand van genormeerde toetsen.			•	
9.2	De school bepaalt wat de onderwijs- en ondersteuningsbehoefte is van individuele of groepen leerlingen.			•	
9.4	De school voert de ondersteuning planmatig uit.			•	

De school bewaakt de kwaliteit van haar opbrengsten		1	2	3	4
12.1	De school evalueert systematisch de opbrengsten.				•
12.2	De school werkt doelgericht aan de kwaliteit van de opbrengsten.			•	

De school bewaakt de kwaliteit van het onderwijsproces		1	2	3	4
13.1	De school evalueert systematisch het onderwijsproces.				•
13.2	De school werkt doelgericht aan de verbetering van het onderwijsproces.			•	
13.3	De school borgt de kwaliteit van het onderwijsproces.			•	

Nalevingsindicatoren 2013		ja	nee
N1	Door of namens het bestuur is de vastgestelde schoolgids naar de inspectie gestuurd en deze schoolgids bevat de onderzochte onderdelen (WVO, art. 24c en 24a).	•	
N2	Door of namens het bestuur is het vastgestelde schoolplan naar de inspectie gestuurd en dit schoolplan bevat de onderzochte onderdelen (art. 24c en 24 WVO).	•	
N4	Door of namens het bestuur zijn het Examenreglement en het PTA naar de inspectie gestuurd en deze documenten bevatten de onderzochte onderdelen (Eindexamenbesluit art. 31).	•	

3.3 Toelichting bij kwaliteitsprofiel

Het bovenstaande algemene beeld en kwaliteitsprofiel lichten we hieronder toe. Daarbij komen achtereenvolgens de volgende aspecten aan bod: opbrengsten, sturen op de kwaliteit van de opbrengsten, het didactisch handelen, het schoolklimaat, de begeleiding en ondersteuning, sturen op de kwaliteit van het onderwijs.

Opbrengsten

Het Stedelijk Gymnasium Leiden, locatie Socrates heeft goede opbrengsten. Leerlingen behalen in de onderbouw het opleidingsniveau dat van hen mag worden verwacht. Bovendien lopen leerlingen weinig vertraging op in klas vier, vijf en zes van het gymnasium. Voor het centraal examen behalen leerlingen bovengemiddelde cijfers, waarbij opvalt dat veel vakken, waaronder Nederlands en wiskunde gemiddeld boven de 7 uitkomen. Met deze doorstroom- en examencijfers behoort Socrates tot de 10% beste scholen van Nederland. Het verschil tussen het gemiddelde schoolexamencijfer en het gemiddelde cijfer voor het centraal examen is over drie jaar gemeten zeer klein.

Sturen op de kwaliteit van de opbrengsten

Het Stedelijk Gymnasium Socrates evalueert haar opbrengsten voldoende systematisch en zij werkt doelgericht aan de verbetering van deze opbrengsten.

De schoolleiding analyseert namelijk periodiek de resultaten van leerlingen, vakken en docenten. Daarbij krijgt men zicht op sterke en zwakke punten van deze opbrengsten.

Zo constateert de schoolleiding op grond van de analyse dat de resultaten van leerlingen met een minder eenduidig gymnasiumprofiel ('sociale klimmers') en van een groep jongens nog achterblijven ten opzichte van het schoolgemiddelde. De school zal daarom de begeleiding en de extra ondersteuningsvoorzieningen evalueren. Daarnaast is de school voornemens onderzoek te doen naar genderspecifieke onderwijsaanpak. In het nieuwe schoolplan zijn bovenstaande punten reeds als verbeterpunten opgenomen, waarbij de school zich ten doel heeft gesteld de achterstand ten opzichte van de schoolgemiddelde resultaten weg te werken. De secties en jaarlagen werken de uitgangspunten van het schoolplan inclusief bovenstaande verbeterpunten vervolgens uit tot actieplannen met concrete doelen en succescriteria.

Alle secties evalueren eveneens de resultaten van voortgangstoetsen, schoolexamens en centrale examens. Zij vergelijken de resultaten met die van de locatie Athena, met de gemiddelde resultaten van de landelijke gymnasia en met het landelijk gemiddelde van alle vwo scholen. Waar nodig past men het aanbod en/of de toetsen aan. Kenmerkend voor Socrates is de eigen verantwoordelijkheid die de secties en docenten nemen voor dit verbeterproces en, meer algemeen, hun sterke intrinsieke motivatie om optimale resultaten neer te zetten. De schoolleiding weet deze motivatie te stimuleren doordat zij een meer coachende dan sturende rol inneemt, zonder daarbij de beoogde kwaliteit van de resultaten uit het oog te verliezen. Zij doet hiermee recht aan het karakter van haar docententeam. Met secties die zwakkere resultaten hebben, voert de schoolleiding een evaluatiegesprek. Deze secties formuleren vervolgens verbetermaatregelen en voeren deze uit.

Op leerlingniveau stuurt de school ook op goede resultaten. Zo worden leerlingen die zwak presteren extra ondersteund door middel van studie- en steunlessen. Aan leerlingen die bovengemiddeld presteren biedt de school extra mogelijkheden om zich breder te ontwikkelen, bijvoorbeeld in de vorm van een extra vak (52 procent van de leerlingen volgt een extra vak), deelname aan internationaal erkende examens van de moderne vreemde talen (Goethe, Cambridge, Delf), projecten van de bètavakken of deelname aan een pre-University programma.

Didactisch handelen

Ten aanzien van het didactisch handelen van docenten beoordelen wij de doelgerichtheid van de lessen en de actieve betrokkenheid van leerlingen als goed. De effectieve feedback en het geven van begrijpelijke uitleg beoordelen we als voldoende.

De docenten op het Stedelijk Gymnasium Leiden hebben een aantal gezamenlijke eigenschappen die maken dat leerlingen gedegen onderwijs genieten.

Ten eerste zijn zij op de hoogte van de laatste ontwikkelingen binnen het vakgebied en de vakdidactiek en gemotiveerd om deze in hun lessen toe te passen. Zij zijn daarbij ambitieus en kritisch ten aanzien van hun eigen onderwijskwaliteit.

Ten tweede stellen zij eisen aan leerlingen en aan hun resultaten. Dit zagen wij in het merendeel van de door ons bezochte lessen in de gestelde leerdoelen bij deze lessen (soms meerdere per les). Deze lessen kenmerkten zich door weloverwogen gekozen werkvormen, passend bij de leerdoelen. Slechts enkele

lessen hadden een meer standaard indeling (gericht op huiswerk nakijken, instructie en zelfstandige verwerking) en waren sterk gelieerd aan het boek. Bij deze lessen zagen we dat leerlingen minder actief betrokken waren.

De hoge verwachtingen ten aanzien van leerlingen zagen wij ook terug in het efficiënte gebruik van de onderwijstijd in de lessen.

Bovendien stelde het merendeel van de docenten stevige eisen aan de betrokkenheid van leerlingen bij het onderwijsproces. Zij deden dit door prikkelende vragen te stellen en door het debat en het geven van feedback door leerlingen te stimuleren. Daarnaast genoten leerlingen een zekere autonomie om, binnen de kaders van de werkplanning, hun eigen leerproces in te richten.

Wij zagen de hoge eisen die docenten aan hun leerlingen en de resultaten stellen tot slot terug in de manier waarop zij hun toetsen ontwikkelen: voordat een toets wordt afgenomen in de klassen analyseert de sectie deze namelijk en beoordeelt zij bovendien of de toets aan de gezamenlijk gestelde criteria voldoet. Zonodig past de sectie de toets of de normering aan. Met deze manier van werken waarborgt men het niveau en de kwaliteit van de toetsen. De toetsen dienen met name als selectie-instrument.

Wanneer men de resultaatanalyses van toetsen in de klas vaker in zou zetten als feedbackinstrument, zou men leerlingen nog meer inzicht kunnen geven in hun leerproces en in de manier waarop zij niet alleen hun resultaten kunnen verbeteren maar ook verder kunnen komen in dit leerproces. Bovenstaand aandachtspunt is in het nieuwe schoolplan reeds opgepakt als ontwikkelpunt.

Schoolklimaat

Wij vinden dat het Stedelijk Gymnasium Leiden, locatie Socrates in grote mate gericht is op het stimuleren van talent en op het leveren van (intellectuele) prestaties. Wij zien dit ten eerste terug in het uitgebreide aanbod aan extra curriculaire activiteiten. Buiten de al eerder genoemde activiteiten doet de school bijvoorbeeld mee aan internationale uitwisselingen met verschillende landen, aan debatingwedstrijden, aan de Engelse en de Franse tak van de MUNconferentie (Model United Nations) en aan Olympiades. Een groot gedeelte van de leerlingen maakt gebruik van het extra aanbod en leerlingen beoordelen de activiteiten in tevredenheidsenquêtes met hoge waarderingcijfers.

Ten tweede zien wij dat de gedrevenheid van docenten om goed onderwijs te leveren, om het maximale uit leerlingen te halen en daarmee goede resultaten te boeken, een schoolklimaat oplevert dat gericht is op prestaties.

Begeleiding en ondersteuning

De school bepaalt in voldoende mate welke ondersteuning en begeleiding leerlingen nodig hebben en zij voert deze ook planmatig uit. De begeleiding van mentoren zien wij daarbij als aandachtspunt voor de school.

Uit leerlingenquêtes en uit de gesprekken die wij voerden met leerlingen blijkt namelijk dat deze begeleiding nogal afhangt van de mentor die zij hebben. Omdat mentoren een belangrijke sleutelpositie innemen in de signalering van ondersteuningsbehoeften, zouden zij hierin meer volgens gemeenschappelijke maatstaven kunnen werken. De schoolleiding is zich bewust van dit ontwikkelpunt en heeft alle docenten een mentortraining laten volgen. In het nieuwe schoolplan staat dit punt op de agenda.

Het Stedelijk Gymnasium Socrates brengt de sociaal emotionele ontwikkeling van leerlingen in kaart door middel van de SAQI test die in de onderbouw wordt afgenomen. Door middel van mentor-leerling gesprekken en leerlingbesprekingen volgt men deze ontwikkelingen. In het verleden volgde het gymnasium de cognitieve ontwikkeling van leerlingen door middel van genormeerde volg- en adviestoetsen. Omdat zij het niveau van deze toetsen onvoldoende afgestemd achtte op de gymnasiumleerlingen en de resultaten niet voldoende voorspellend vond voor de prestaties en de ondersteuningsbehoefte van leerlingen, is de school gestopt met het afnemen van deze genormeerde toetsen. Nu werkt de school met locatieoverstijgende, gecoördineerde toetsen, ook voor taal en rekenen. De school hanteert daarbij eenzelfde werkwijze als bij de genormeerde volg- en adviestoetsen. Dit blijkt ten eerste uit de manier waarop men de toetsen afneemt (alle klassen van een leerjaar krijgen locatieoverstijgend vier maal per jaar dezelfde toets op hetzelfde moment aangeboden), ten tweede uit de wijze waarop men de resultaten van deze toetsen analyseert (de secties en de coördinatoren vergelijken de resultaten van alle klassen met elkaar om zicht te krijgen op afwijkingen per klas, docent en leerling) en ten slotte uit de functie van deze resultaatanalyse (op basis van de analyse nemen docenten en coördinatoren maatregelen op klas-, docent- en leerlingniveau, bijvoorbeeld door een klas die niet zo goed gescoord heeft extra lessen te geven, door een docent die uit de pas loopt met zijn klas extra te ondersteunen of door in samenwerking met de mentor een plan van aanpak te maken voor een specifieke leerling). Omdat de school de cognitieve ontwikkeling van leerlingen hiermee op zorgvuldige wijze volgt, beoordelen wij de indicator 9.1 als voldoende.

Sturen op de kwaliteit van het onderwijs

De school evalueert systematisch het onderwijsproces en werkt voldoende doelgericht aan het verbeteren van de kwaliteit van haar onderwijs. Daarbij zou zij sommige doelstellingen (bijvoorbeeld meer afstemming op onderwijsbehoefte van leerlingen) concreter kunnen uitwerken en de uitgangspunten meer tijdgebonden kunnen formuleren. Op die wijze geeft men secties meer richtlijnen bij het bepalen van hun actieplannen.

De schoolleiding en de docenten hebben goed zicht op de sterke en zwakke punten van de school. Dit komt enerzijds door de periodieke lesbezoeken van de schoolleiding in het kader van de gesprekscyclus. Zij gebruikt hierbij een kijkwijzer als kader. Anderzijds organiseert zij regelmatig externe audits in samenwerking met Stichting het Zelfstandig Gymnasium. Bovendien is de school gevisiteerd door de jury Excellente Scholen. De school ziet het rapport van bevindingen van deze jury als feedbackinstrument met aanknopingspunten voor verdere ontwikkeling. De school neemt ook leerlingen- en ouderenquêtes af, bijvoorbeeld over het functioneren van het mentoraat.

Het kwaliteitszorgsysteem van de school heeft een cyclisch karakter. Het schoolplan dient hierbij als uitgangspunt. In de jaarlijkse activiteitenplannen werken de secties en afdelingscoördinatoren deze uitgangspunten uit. Door de lesobservaties, enquêtes en audits weet de schoolleiding of men op koers ligt. Zo realiseert de school een continu verbeterproces en bestendigt men de kwaliteit van het onderwijs.